

HÖGSTA DOMSTOLENS DOM

Mål nr

meddelad i Stockholm den 4 februari 2004

T 453-03

KLAGANDE

SF

Ombud, tillika biträde enligt rättshjälpslagen: advokaten KM

MOTPARTER

1. GJ

2. CM

3. BT

4. TT

Ombud för 1-4: advokaten GB

SAKEN

Skadestånd

ÖVERKLAGADE AVGÖRANDET

Hovrätten för Nedre Norrland, avd. 1, dom den 22 november 2002

i mål B 984-02

DOMSLUT

Högsta domstolen fastställer hovrättens domslut såvitt nu är i fråga.

För det biträde KM lämnat SF i Högsta domstolen fastställs ersättning enligt rättshjälpslagen till tvåtusenyrahundra (2.400) kr avseende arbete.

SF skall utge ersättning för GJs, CMs, BTs och TTs rättegångskostnader i Högsta domstolen med ettusenetthundratio (1.110) euro 20 cent, varav 910 euro utgör ombudsarvode, jämte ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för Högsta domstolens dom till dess betalning sker.

Vad hovrätten förordnat om sekretess skall bestå.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

SF har yrkat att Högsta domstolen sätter ned det skadestånd han skall betala till envar av motparterna till 25.000 kr och befriar honom från skyldigheten att ersätta motparternas rättegångskostnader vid tingsrätten och i hovrätten.

Motparterna har bestritt ändring och yrkat ersättning för rättegångskostnader i Högsta domstolen.

DOMSKÄL

SF har enligt hovrättens dom gjort sig skyldig till dråp genom att uppsåtligen beröva LT livet. Målet i Högsta domstolen gäller frågan om storleken på den ersättning för personskada i form av psykiska besvär som SF skall utge till LTs barn.

Fråga om skadestånd till nära anhöriga har prövats i ett flertal fall under senare år. I pleniavgörandena NJA 1993 s. 41 I och II slog Högsta domstolen fast att skadestånd för personskada i form av psykiska besvär kan tillerkännas närstående

till den som dödsats genom uppsåtlig handling. Huvudfrågan i rättsfallen rörde dock inte ersättningens storlek. Med utgångspunkt i allmänt tillämpade normer för ersättning av detta slag – varmed torde ha avsetts Trafikskadenämndens hjälptabeller för bestämmande av ersättning för sveda och värk – bestämde Högsta domstolen ersättningen till 25.000 kr. I rättsfallet NJA 1996 s. 377, som avsåg ett dödsfall som orsakats genom en grov vårdslöshet som låg mycket nära ett uppsåtligt handlande, bestämdes ersättningen till 30.000 kr. Högsta domstolen gjorde här inte något särskilt uttalande om hur ersättningen beräknats medan hovrätten, vars domslut Högsta domstolen fastställde, på samma sätt som Högsta domstolen i 1993 års pleniavgöranden hänvisade till ”allmänt tillämpade normer för ersättning av detta slag”. I rättsfallet NJA 1996 s. 509, som avsåg uppsåtligt dödande, hänvisade Högsta domstolen uttryckligen till Trafikskadenämndens hjälptabeller och bestämde ersättningen till 20.000 kr.

I rättsfallet NJA 2000 s. 521 anförde Högsta domstolen att, när någon dödas genom en uppsåtlig eller därmed jämförlig handling, dödsfallet kommer plötsligt och drabbar de anhöriga på ett chockartat sätt, vartill kommer den särskilda påfrestning som följer av att den avlidne bragts om livet genom brott. Domstolen anförde vidare att det ligger i sakens natur att de som har stått den avlidne nära då drabbas av psykiska besvär utöver sådana känslor av sorg och saknad som ett dödsfall brukar medföra. Högsta domstolen, som inte fann anledning att göra skillnad mellan olika berörda anhöriga, bestämde med hänvisning till rådande praxis ersättningen till 25.000 kr.

Genom en lagändring som trädde i kraft den 1 januari 2002 har nära anhöriga till en person som dödsats genom en skadeståndsgrundande handling en i lag reglerad rätt till skadestånd för personskada som har åsamkats dem till följd av dödsfallet (5 kap. 2 § första stycket 3 skadeståndslagen). Detta gäller inte endast uppsåtliga och därmed jämförliga handlingar utan oavsett grunden för skadeståndsansvaret.

I lagstiftningsärendet diskuterades också möjligheterna att ge efterlevande rätt till ersättning för sorg och saknad eller kränkning, varvid dock lagstiftaren fann att det inte borde införas någon rätt till sådan ersättning.

Vad som kan ersättas enligt den nya lagstiftningen är således psykiska besvär som går utöver sådana känslor av sorg och saknad som ett dödsfall brukar medföra för nära anhöriga. För att besvären skall anses som personskada krävs att de är medicinskt påvisbara. Enligt vad som sägs i lagmotiven (prop. 2000/2001:68 s. 36 och 71), med hänvisning till rättsfallet NJA 2000 s. 521, är det emellertid naturligt att utgå från en bevislättnad i så måtto att det normalt inte bör krävas läkarintyg eller liknande utredning för att styrka att de psykiska besvären är att hänföra till personskada.

När det gäller ersättningens storlek anförs i lagmotiven (a. prop. s. 35), som skäl för att låta ersättningen utgå för personskada, att det är rimligt att skadeståndet bestäms efter besvärens svårhet i det enskilda fallet. Samtidigt sägs (s.71) att bevislättningen är av betydelse när den anhörige yrkar ersättning för psykiska besvär under sådan tid eller av sådan omfattning i övrigt som normalt sett uppkommer i dessa typer av fall, dvs. vid ersättning i enlighet med gällande praxis. Avsikten har uppenbarligen varit att ersättningen i sådana fall skall bestämmas med hjälp av schabloner utan krav på närmare utredning om de psykiska besvären. Lagmotiven innehåller inte något uttalande om vad som skulle vara en rimlig ersättningsnivå annat än att det sägs att det belopp om 25.000 kr som i hittillsvarande praxis synes ha dömts ut schablonmässigt numera framstår som lågt. (Jfr a. prop. s. 37.)

I fråga om andra slag av ersättning för lidande än ersättning i form av personskada har sedan början av 1990-talet rättspraxis blivit allt generösare när det gäller ersättningsbeloppens storlek. Att lagstiftaren har valt att reglera

skadestånd för psykiska besvär till nära anhöriga till följd av dödsfall som en ersättning för personskada i form av sveda och värk innebär emellertid att de normer som allmänt tillämpas vid bestämmande av sådan ersättning även fortsättningsvis får tas till utgångspunkt när det gäller att fastställa vilket belopp som schablonmässigt skall utgå. Detta gäller även om det medför att de belopp som kan utdömas från allmänna synpunkter kan framstå som ganska låga (jfr justitierådet Bengtssons tillägg i NJA 1993 s. 41 II).

Enligt Trafikskadenämndens hjälptabeller för 2002 motsvarar 25.000 kr avrundat en akut sjuktid på ett år med annan vård än sjukhusvård. Det finns inte underlag för att anta att de psykiska besvär, utöver sorg och saknad, som kan uppkomma till följd av ett skadestandsgrundande dödsfall i allmänhet är av en sådan omfattning och karaktär att de kan motivera en högre schablonmässig ersättning.

Det kan emellertid finnas skäl att tillämpa olika schabloner beroende på omständigheterna i det särskilda fallet. När det gäller ersättning för sveda och värk i form av fysisk skada har det visserligen ansetts att den skadegrundande gärningens beskaffenhet inte skall påverka bedömningen av ersättningens storlek (se NJA 1992 s. 740 I). I fråga om psykiska besvär ligger det emellertid i sakens natur att gärningens beskaffenhet kan vara av betydelse för skadans intensitet. Det får exempelvis antas att psykiska besvär till följd av att en nära anhörig dödats i allmänhet blir allvarligare vid uppsåtliga brott än när den som orsakat skadan endast varit vårdslös eller svarar för skadan på annan grund (jfr SOU 1995:33 s. 386). Det får därför vid uppsåtligt dödande anses rimligt att ett schablonbelopp läggs på en dubbelt så hög nivå, dvs. för närvarande 50.000 kr.

I förevarande fall har SF uppsåtligen berövat LT livet. I enlighet med det nyss anförda bör ersättningen till vart och ett av hans barn bestämmas till 50.000 kr. Hovrättens domslut skall alltså fastställas såvitt nu är i fråga.

Vid denna utgång skall SF ersätta GJ, CM, BT och TT för deras rättegångskostnader i Högsta domstolen.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Munck, Victor, Dahllöf,
Lindeblad (referent) och Calissendorff
Föredragande revisionssekreterare: Persson